

Kadın Kahramanlarımızdan Bir Milis; Gördesli Makbule

Şeyma ÖZELMACI¹, Uğur ÇAKIR^{2,*}

¹Gazi Üniversitesi, Ankara, 06500, Türkiye

²Bağımsız Araştırmacı

Takvim-i Vekayi

ISSN: 2148-0087

Basım Tarihi: 30 Haziran 2019 / 26 Şevval 1440

Gönderi Tarihi: 05.03.2019, Kabul Tarihi: 11.04.2019

Cilt: 7 No: 1 Sayfa: 1-23 (2019)

SLOI: <http://www.sloi.org/sloi-name-of-this-article>

*Sorumlu Yazar; E-mail: ugurcakir93@gmail.com

ÖZET Bulduğumuz coğrafya tarih boyunca pek çok savaşa sahne olmuş ve bu topraklar uğruna pek çok bedel ödenmiştir. Toplumumuz şu an refahı yaşıyorsa bunu hiç şüphesiz ecdatlarının ödediği bedellere borçludur. Bu toprakların kıymetini bilmek adına kendi canını bu uğurda feda etmiş kahramanlarımızın yaşamlarını, fedakârlıklarını, değerlerini bilmek önemli ve gereklidir. Bu sebeple eğitim müfredatımızda da milli mücadele dönemine ve milli mücadele kahramanlarımıza yer verilmiştir. Bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi kullanılarak; Türk milletinin özgürlük, bağımsızlık, vatanseverlik, millî birlik ve beraberlik anlayışı ile her türlü zorluğun üstesinden gelebileceğini kavrama gibi pek çok değer bu kahramanlarımız sayesinde kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın amacı; İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim programlarında yer alan tarih, Atatürk ilkeleri ve inkılâp tarihi gibi derslerin müfredatında bireylere kazandırılmak istenen Türk milletinin özgürlük, bağımsızlık, vatanseverlik, millî birlik ve beraberlik anlayışı ile Türk milletinin her türlü zorluğun üstesinden gelebileceği düşüncesini Gördesli Makbule'nin hayatından anekdotlarla kazandırmak, milletimiz için önemli bir yeri olan kahramanımızı güncel bir şekilde gün yüzüne çıkartarak tarihimizde yerini alması amaçlanmıştır. Türk tarihinin her döneminde olduğu gibi milli mücadele döneminde de pek çok kadın kahramanımız bulunmaktadır. Manisa'da cephe önünde savaşan kadınlarımızdan birisi olan Gördesli Makbule küçüklüğünden ailesi tarafından bir savaşçı olarak yetiştirmiş, ata binmesini, tımar etmesini ve atıcılığı daha küçük yaşta öğrenmiştir. Küçüklüğünden beri savaş ortamında büyüyen Makbule, kahramanlık türküleriyle büyümüş, sevdiklerini savaşlarda kaybetmiş, kalbinde düşmana öfke, büyük bir cesaret ve vatan sevgisi oluşmuştur.

Anahtar kelimeler: Gördesli Makbule, Manisalı Makbule, Millî Mücadele, Kadın Kahramanlar.

A Militia of Our Female Heroes; Gördesli Makbule

Şeyma ÖZELMACI¹, Uğur ÇAKIR^{2,*}

¹Gazi University, Ankara, 06500, Turkey

²Independent Researcher

Takvim-i Vekayi

ISSN: 2148-0087

Published: 30 June 2019 / 26 Şevval 1440

Vol: 7 No: 1 Page: 1-23 (2019)

SLOI: <http://www.sloi.org/sloi-name-of-this-article>

*Correspondence; E-mail: ugurcakir93@gmail.com

ABSTRACT Our geography witnessed many wars throughout history and paid my prices for this land. The reason why our country is prosperous right now is thanks to the price paid by their ancestors for this land. It is important and necessary to know the lives, sacrifices made and values of our heroes, who sacrificed their lives for the sake of maintaining the peace in this country. That's why, in the national education curriculum, the national struggle period and the heroes of the national struggle are included. In this study, document review of the qualitative research designs was used to explain and teach the fact that the Turkish society can overcome any difficulty thanks to values such as freedom, independence, patriotism, national unity and solidarity through these heroes. The aim of this study is; to teach the idea that the Turkish nation can overcome any difficulty thanks to the values it adopted such as freedom, independence, patriotism, national unity and solidarity, which is within the scope of the courses taught in primary schools, secondary schools and higher education such as history, Atatürk's principles and history of Turkish revolution, using the anecdotes of Gördesli Makbule, and to bring to light this hero who has an important place for our nation and to bring her to a place in our history she deserves. As in every period of Turkish history, there were many heroines during the national struggle period. Gördesli Makbule, one of our women who fought on battlefield in Manisa, was raised as a warrior by her family. She took training on horse riding, grooming and shooting at a young age. Growing up in the war environment since his childhood, Makbule grew up amidst heroic folk songs; she lost his loved ones in battles. In her heart anger, great courage and love of her country were formed due to all these.

Keywords: Gördesli Makbule, Manisalı Makbule, National Struggle, Female Heroes.

1.GİRİŞ

Millî mücadele yıllarında Türk kadınları tıpkı erkekler gibi gerek cephe önünde gerek cephe arkasında düşmanlarla savaşmış ve kurtuluşta çok büyük emekleri geçmiştir. Bu savaş sırasında kadınlarımız gün gelmiş askerleri, halkı cesaretlendirmek için konuşmalar yapmış, gün elmiş tarlalarda çalışıp askerlerimize yiyecek götürmüş, gün gelmiş askerlerimize cephane taşımış, kıyafet götürmüş, erkeksiz kalan köylerini düşman baskınlarına karşı kendileri korumuş, gün gelmiş ki silah kuşanıp erkeklerle dağa çıkmış ve düşmana baskınlar düzenlemiştir.

Yunan askeri İzmir’i işgal edip hızlı bir şekilde vatan topraklarında yayılmaya ve kan dökmeye başladığında kadınlarımız Türk halkını bir arada tutmak ve cesaretlendirmek adına Halide Edip Hanım, Nakiye Hanım, Münevver Saime Hanım, Naciye Faham Hanım ve birçokları meydanlarda nutuklar vermeye başlamıştı. Bu hanımlar gün geliyor pek çok erkekten daha cesur davranıyor ve mücadele için çekimser davranan erkekleri utandırarak mücadeleye teşvik ediyorlardı. Kadınlarımız bir yandan bu faaliyetlerini sürdürürken diğer yandan Çete Emir Ayşe, Kara Fatma, Tayyar Rahime’ye, Binbaşı Ayşe, Nene Hatun, Nezahat Onbaşı ve daha niceleri silah kuşanıp düşmanla birebir çatışıyorlardı. Gördesli Makbule (Asker Makbule)’de silah kuşanan kahraman kadınlarımızdan birisidir ve bu kadın Türk milleti için özgürlük, bağımsızlık, vatanseverlik, millî birlik ve beraberlik anlayışı, inanç, cesaret gibi pek çok değeri barındıran bir şahsiyettir.

2. MİLLİ MÜCADELENİN BAŞLAMASI

30 Ekim 1918’de imzalanan Mondros ateşkes anlaşmasından sonra yurdun her tarafı itilaf devletlerince işgal edilmeye başlanmıştı. 13 Kasım 1918’den 1920 yılına kadar itilaf devletleri Osmanlı Devleti’nin başkenti olan İstanbul’u büyük ölçüde işgal etmişlerdi ve başkentte gösterdikleri faaliyetler ile bu işgalin geçici olmadığını alenen

göstermekteydiler.¹ Mustafa Kemal bu aşamada yaveri Salih Bozok'a o tarihi sözü söylemiştir “*Geldikleri gibi giderler.*” İşgallerin başlaması üzerine Türk milleti çeşitli yollarla bu işgallerin karşısında durmaya çalışıyordu.

Karadeniz bölgesinde ise Rum ve Ermenilerin çıkardıkları isyanların yanında, İngilizlerin de 9 Mart 1919 tarihinde Samsun'a birlik çıkarmaları üzerine duruma tepki olarak Mülazım Teğmen Ahmet Hamdi Bey kendi birliği ile dağa çıkmış ve işgallere karşı ciddi bir tepki gösterilmiştir. İngilizlerin, Türklerin silahlandığı ile ilgili şikâyetlerin artması üzerine bölgedeki, çetecilik faaliyetlerine son vermek, güvenliği ve düzeni sağlamak adına olağanüstü yetkilerle donatılmış bir kumandan gönderilmesi gerekiyordu. Bunun üzerine Damat Ferit, Mustafa Kemal Paşa'yı 9. Ordu Müfettişi olarak bu göreve atadı.

Bu görev ile Mustafa Kemal Paşa'dan; Karadeniz'deki Ermeni ve Rum azınlıklarının faaliyetlerine karışmaması fakat bunların faaliyetlerine direnen Türklerin mevcut silahlarının alması, yine Türklerin direniş için oluşturdukları cemiyetlerin kapatılması isteniyordu.² Bu görev ile Damat Ferit hem iktidardaki rakibi Mustafa Kemal Paşa'yı rakip olmaktan çıkartacak, hem de onu halkın gözünde sevilmeyen bir karaktere büründürecekti.³ Fakat Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya giderken aklında kendinden istenilenlerin tam tersini yapmak vardı. Mustafa Kemal Paşa 16 Mayıs 1919 tarihinde Bandırma adlı vapurla İstanbul'dan Samsun'a yola çıktı ve 19 Mayıs 1919'da Samsun'a vardıktan sonra Türk direniş hareketinin teşkilatlanmasında etkin rol oynamaktan geri durmadı. Başlayan direniş hareketleri zamanla tüm bölgelere yayılmış ve milli bilinci uyandırmıştır. Bu sebeple Mülazım Teğmen Ahmet Hamdi Bey'in kendi birlikleriyle dağa çıkması ve Mustafa Kemal Paşanın Samsun'a gelerek bu

¹ Zekeriya Türkmen, “İstanbul'un İşgali ve İşgal Dönemindeki Uygulamalar”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. C.18 S.53 (2002), s. 322.

² David Walder, *Çanakkale Olayı*. Örgün Yayınları, İstanbul 1971, s.97.

³ Yaşar Semiz, “Mondros Mütarekesi'nden Sonra Karadeniz 'de Umumi Vaziyet ve Atatürk'ün Samsun'a Çıkış”., *Ata Dergisi*, S.6, (1994), s57.

direnifleri destekleyip harekete geçirmesi Türk halkında milli bilincin uyanmasında önemli role sahiptir.

3. MİLLİ MÜCADELEDE EGE BÖLGESİ

I. Dünya Savaşı sonrasında galip ve mağlup devletler Paris Barış Konferansında bir araya geldiler. Bu konferansta Avrupalılar Türkler ve Müslümanlar için hak ve adaleti gözetme gereği duymamışlardır. Konferansa göre, Yunanlılara; Rumeli ve Aydın illerinin yarısı, Ermenilere; Trabzon, Erzurum, Van ve Bitlis illeri, Fransa'ya Suriye ve Adana'dan İnan'a kadar olan yerler, İngiltere'ye de Irak toprakları vaat edilmiştir.⁴

Konferans toplandıktan hemen sonra Yunanlılar, 30 Aralık 1918'de konferansa bir hatırlatma yazısı göndererek, Anadolu'da, daha önce De Maurienne gizli antlaşması ile İtalya'ya vaat edilen toprakların, daha sonra savaşı İtilaf devletleri yanında girmelerinin karşılığı olarak kendilerine verilmesini istediler. Konferans boyunca İtalya ve Yunanistan itilaf devletlerinin vaatleri doğrultusunda çatıştılar. Bu sebeple İngiltere kendi çıkarlarını düşünerek güçlü bir İtalya yerine kendi isteklerini yaptırabileceği Yunanistan'ın yanında yer aldı.⁵ İngiltere ve Fransa'nın asıl derdi İtalya'nın Doğu Akdeniz'i kontrol etmesini engellemektir. Bunu engellemenin yolunu da Yunanistan'ın Anadolu üzerindeki emellerinde buldular. Yunanistan'a Türklerle karşı itilaf devletleri yanında savaşmanın mükafatı olarak Aydın ve İzmir ilini vaat etmişlerdi ve Yunanistan'ın en büyük hayali olan Megali İdea'yı gerçekleştirmek için daha güzel bir fırsat olamazdı. Bu hayalinden dolayı Yunanistan sadece kendilerine vaat edilen yerlerle sınırlı kalmayacak, hayallerini gerçekleştirmek için genişleme yoluna gidecek ve Paris Barış konferansında neredeyse Batı Anadolu'nun tamamını istemeyi kendisinde bir hak olarak görecektir. Bu topraklarda

⁴ Ahmet Talay Onay, *Milli Mücadele Yazıları*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2007.

⁵ Mevlt Çelebi, "Milli Mücadelede İtalyan İşgalleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.9, S.26, (1993).

kendilerine hak iddia etmesinin gerekçesini ise, Türklerin Hıristiyanlara zulmettiği ve Batı Anadolu’da Rum nüfusunun Türk nüfusundan daha fazla olduğu savına dayandırılıyordu. Oysa İngiliz kayıtlarında dahi Türk nüfusunun Rum nüfusundan daha fazla olduğu görülmekteydi.⁶

Konferansta İtilaf devletleri tarafında İzmir’in işgalinin Yunanlılara verildiğini öğrenen İtalya, Yunan kuvvetlerinden önce İzmir’i işgal girişiminde bulunmuş ve 11 Mayıs 1919 tarihinde Fethiye, Bodrum ve Marmaris’e asker çıkarmış, 12 Mayıs’da da konferansta Yunan işgali onaylanmıştır. Yunanlılar 15 Mayıs 1919 günü İzmir’i işgal etmişlerdir. İzmir’in işgali halk arasında büyük tepki ile karşılanmıştır. Türk halkının bu tepkileri yanında Rum halkı Yunanistan’ın İzmir’i işgalini sevinç naraları ile karşılamışlardır. Bu manzara karşısında öfkelerini içine sığdıramayan Türk gazeteci Hasan Tahsin Yunanlılara ilk kurşunu sıktı ve İzmir için kanlı direniş başladı. Tarihte “İlk kurşun” olarak anılan bu olay Türk toprağının işgaline karşı halkın ilk tepkisidir. İşgal döneminde hem Yunanlılar hem Türkler ilk kurşun sonrasında çıkan olayların sorumlusu konumuna düşmemek için birbirlerini suçlamışlardır. Yunanlılar Türklerin askerler üzerine ateş açtıklarını iddia ederken Türkler ise bunun bir Yunan planı olduğunu iddia emektedirler.⁷

Ege’deki Rumlar işgal öncesinde işgali kolaylaştırıcı önlemler almışlardı. Yunanlılar İzmir’de açtıkları hastanelerde Rumları tedavi etmekteydi fakat bu hastanede çalışan herkes askerdı. Vali İzzet Bey’in Yunan hastanesine gelen eşyaların kontrolünü yasaklamasıyla hastaneye giren eşyalar sağlık eşyası değil cephanedir. Rumlar İzmir’in Yunanlılara ait olduğunu iddia etmekte ve Wilson prensiplerine göre bu iddiaya kılıf uydurmak için Anadolu içlerinde ve adalardan Rumları İzmir’e toplama faaliyetlerine başlamışlardır. İşgalden iki ay önce Rumlar tarafından Asya-ı Sugra isimli bir cemiyet kurulmuş ve bu cemiyetin kurulmasını Anadolu halkı hükümete

⁶ E. Semih Yalçın, *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*, Berikan Yayın, Ankara 2008.

⁷ Yalçın, ege, s.113.

bildirmiş fakat hükümet cemiyetin kurulmasına hiçbir tepki vermemiştir. Daha sonrasında ise bu cemiyet işgal sırasında çeşitli propagandalar yapmıştır.⁸

İşgal günü Türk halkı, Redd-i İlhak Cemiyeti'ni kurmuş ve Yunanistan'la birlik olmayı kesinlikle reddetmişlerdir. Halkın tepkisi Yunanlılara karşı çok büyüktü çünkü hiçbir işgalde bu denli kan dökülmemiş böyle cefa çektirilmemişti. Ülkenin her yerinde Yunanistan'ın işgali protesto edilmiş, telgraflar çekilmişti. İstanbul'da iş yerleri kapatılmış, Darülfünun öğrencileri İzmir işgaline tepki olarak derslere gitmeme kararı almışlardı. *“Mustafa Kemal Paşa Samsun'dan çektiği telgraflarla İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalini ordu ve milletçe kabul edilmeyeceğini bildirmişti. İstanbul'da işgali kınayan mitingler yapılmış, Yıldız sarayında cemiyet ve parti temsilcilerinin katıldığı Saltanat Şurası adıyla istişare yetkileri olan bir meclis toplanmıştı. Yurdun dört bir yanında coşkulu mitingler düzenlenmiş, İstanbul'daki resmi makamlara protesto telgrafları yağdırılmıştı.”*⁹

3.1. Manisa'nın İşgali ve Millî Mücadelede Manisa

15 Mayıs 1919 günü İzmir'in işgaliyle Yunan askerlerini bir kahraman edasıyla sevinç çığlıkları ve naralarla karşılayan Rum halkının sevinci İzmir'e yaklaşık 40 km kadar uzakta olan Manisa'da da aynı şekilde hissedildi. Manisa'daki Rumlar büyük bir sevinç içerisinde her yere Yunan bayrakları asıyorlardı.¹⁰ Rumlar, Yunan askerlerinin İzmir'e girmesiyle güç kazandıklarını düşünüp iyice saldırgan bir tutum izlemeye başlamış ve Türk halkının bu zor gününde zulmetmeye başlamışlardır. İtilaf devletleri ise Rumların bu saldırgan tutumunu destekliyor böylelikle Türk halkını kışkırtarak işgallere gerekçe oluşturup işgalleri haklı göstermeye çalışıyordu.

⁸ Onay, age, s.33.

⁹ URL-1 <http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/izmir-in-igali-15-mayis-1919-392> (E.T. 15.08.2016)

¹⁰ Celal Bayar, *Ben de Yazdım Milli Mücadele'ye Giriş*, Sabah Kitapçılık ve Ticaret, İstanbul 1997, s.67.

Rumlar ve Rum papazlar propagandalara başlamışlardı. İzmir'in işgalini abartarak anlatıp Türk halkını korkutmaya çalışıyorlardı. Tek kurtuluşun ev ve iş yerlerinize Yunan bayrakları asmanız şeklinde propaganda içerikli tavsiyelerde bulunup birçok Türk evine Yunan bayrakları astırmışlardır.¹¹

İzmir'in işgaliyle başlayan Anadolu'daki Yunan işgali hızlı bir şekilde geniş alanlara yayılmış ve Anadolu'da Yunanlılar tarafından işgal edilen yerler Ankara ilinden başlayarak, Marmara denizine bir taraftan Adalar Denizine kadar ulaşıyordu. Bu topraklar üzerinde bulunan kasabaların birçoğu Yunan askerleri tarafından yakılmış, yıkılmış ve tahrip edilmişti.¹² Yunanlılar İzmir'e girdikten on gün sonra (26 Mayıs 1919) Manisa'nın Turgutlu, Salihli ve Alaşehir ilçelerini işgal etmişlerdir. İşgal sırasında Yunan komutanı Zafiruyu'nun bildirisine göre *“İşgalin amacı var olan kanunları koruyarak halkın refahını sağlamaktır. Din adamları ve mülkiye memurları eskiden olduğu gibi görevlerini yapmaya devam edecektir. Bu hususta ise her zaman askeri kuvvetlerden yardım isteyebileceklerdir. Komutanlığın kapısı her türlü müracaat ve şikâyetleri şefkatle dinlemek için daima açıktır. Herkesin huzurlu bir biçimde işiyle, gücüyle uğraşmasını cins ve mezhep ayrılığı gözetmeksizin memleket halkına tavsiye ederim.”*¹³ sözlerini halka bildirse de durum hiçte öyle olmamıştır. Yunanlılar köyleri basmış, halka tacizlerde bulunmuş, çocuk, erkek, genç, yaşlı demeden öldürmüş, köyleri ateşe vermiş ve harap etmişlerdir. Yunan askerleri Manisa'yı işgal ettiklerinde başta silahlı bir direnişle karşılaşmamışlardı. Bunun en büyük sebebi Manisa Mutasarrıfı Hüsnü Bey'dir. Hüsnü Bey milli mücadeleye karşıydı ve Damat Ferit'in adamlarından bir Yunan dostuydu. Hatta Manisa halkı Hüsnü Bey'e bu durumdan dolayı *“Hüsniyadis”* lakabını takmıştır.¹⁴

¹¹ Mükerrerem Kamil Su, *Manisa ve Yöresinde İşgal Acıları*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1982, C.21.

¹² Yalçın, age, s.88.

¹³ Su, age, s.124.

¹⁴ H. Nusret Köklü, *Manisa, İşgalden Kurtuluşu*, Akademi Yayınları, Ankara 1998, s.47.

Bu duruma karşı Türk halkı ülkenin her yerinde olduğu gibi Manisa’da da tepkisini göstermiş, işgallere sessiz kalmayacağını işaretlerini vermişti. Manisalı vatanseverler bir araya gelerek “*Manisa Müdafaa-i Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti*” ve “*Cemiyet-i İslamiye*” gibi birtakım cemiyetler kurarak vatan toprağını hükümete rağmen savunmaya çalışmışlardır.

Aslen doğu cephesinde görevli olan Miralay Kazım Bey (Özalp) bir buçuk ay izin alarak İzmir’e gelmiş milli mücadele hareketlerine destek olmuştur ve Manisa’ya gittiğinde halkın milli mücadele düşüncesinin oluştuğunu, bu gaye için bir araya gelmeye başladığını görmüştür.¹⁵ Manisa Mutasarrıfı Hüsnü Bey ise milli mücadeleye kesinlikle karşıydı bu sebeple Miralay Kazım Bey’in Manisa’da bulunmasına razı değildi.¹⁶

Hatta Manisa Mutasarrıfı Hüsnü Bey’in Yunanlılarla iş birliği içerisinde bulunduğunu; Manisa’yı işgal etmekle görevlendirilen I. Yunan Tümen Komutanlığı’ndan Zafirin, 23 Mayıs 1919’da Manisa’ya girecek olan Albay Çakalos’a verdiği emirde; “*Mutasarrıf silah kullanılmaması için erkeklere nasihat etmiştir. Sabah saat 9’a kadar yeni bir mektubumu almazsanız bu vesikam şehrin kan dökülmeden işgalinin tamamlanacağını teyit edecektir.*” sözleri alenen bir kanıt niteliğindedir.¹⁷

İzmir işgali sırasında tutuklanan 17. Kolordu Komutanı Ali Nadir Paşa yerine Kolordu komutan vekâletine Albay Bekir Sami Bey atanmıştı, asıl görevi ise 56. Tümen Komutanlığıydı.¹⁸

Daha sonra Albay Bekir Sami Bey (Günsav) 21 Mayıs 1919 tarihinde İstanbul’dan Bandırma’ya gelmiş ve gördüğü manzara karşısında, çok üzülmüştür. Bekir Sami Bey saatine bakar ve ezan vakti olduğunu fark eder fakat etrafta hiç ezan sesleri duyulmamaktadır.

¹⁵ Vehbi Taner, “Kazım Özalp (1882-1968).” *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. S.31, (2010).

¹⁶ URL-2 Metin Ayışığı, *Milli Mücadelede Manisa*, <http://w3.balikesir.edu.tr/~metinayisigi/manisa.htm> (E.T. 21.09.2016).

¹⁷ URL-3 <http://www.manisagunebakis.com/index.php?pages=yazarg&yazarid=2&yaziid=59> (E.T. 04.12.2016).

¹⁸ Su, age. s.111.

“Ezanlar neden sustu?” diye sorduğu sırada etraftan ezan sesleri yerine çan sesleri duyulmaya başlar.

Bandırma ilçesinde bütün Rum evleri Yunan bayrakları ile donatılmıştır. Bandırmada bulunan 61’nci Tümen kumandanı Kurmay Yarbay Rafet beyi makamına çağırarak şu emri vermiştir. “*Burası Türkiye’dir burada tek bayrak Türk Bayrağıdır. Bunun dışında başka bir bayrağın asılmasına sallanmasına, hürmet görmesine muvafakat etmek alçaklıktır. Şimdi Derhal şehirdeki Yunan Bayraklarını kaldırtacaksınız. Bu iş üç saat zarfında, sona ermez ise ben sizi öldüreceğim. Haydi vazife başına.*” Tümen Komutanı baş üstüne diyerek ayrılmış ve emir yerine getirilerek bütün Yunan bayrakları toplattırılmıştır.¹⁹

Esasen Bekir Sami Bey’ in İstanbul’dan Bandırma’ya giderek Anadolu’ ya geçmek için acele etmesinin sebebi, Yunan işgallerinin çok hızlı ve kısa sürede İzmir dışına yayılmasıydı. En önemli görevi bir an evvel dağılan orduyu toparlamak ve Manisa’daki silah deposunun Yunanlıların eline geçmesini önlemektir.²⁰ Mayıs 1919 sonlarına doğru Mutasarrıflık Merkezi Manisa’nın da işgal edildiği ve Yunan Kuvvetlerinin Turgutlu’yu geçtikleri öğrenildi. Alaşehir’de, millî yapılanma bu esnada daha da belirginleşti ve Salihli önlerinde Sardes harabelerinde, düşmanı durdurma kararı alındı. “*Bandırma, Balıkesir, Akhisar yolu ile Salihliye gelen Bekir Sami (Günsav) ve birkaç arkadaşı, ilk millî kuvveti Alaşehir’de meydana getirdi. Bozdağ ve Ödemiş grupları ile temas kuruldu ve birlikte hareket etme kararı alındı. Az sonra da Hâmidîye Kahramanı Rauf (Orbay) ve arkadaşları Salihli ve Ödemiş’te Kuvâ-yi Millîye ile temaslarda bulundular. İzmir’den ve Manisa’dan trenler sürekli göçmen taşıyorlardı. Bu insanlara, memurları Rum ve Ermeni olan demiryolcuların türlü hakaretlerde buldukları da gözlenmekte idi. Ayrıca, Alaşehir*

¹⁹ URL-4 M. Turhan Günsav, Miralay Bekir Sami Bey, <http://www.yenidenergenekon.com/57-miralay-bekir-sami-bey-gunsav> (E.T. 02.01.2017).

²⁰ Ayışığı, agb.

Rumları da Türklere karşı tavır takınmışlar, Yunan ordusunun Alaşehir'e ulaşacağı günü sabırsızlıkla bekliyorlardı. Alaşehir, aynı zamanda kutsal bir makamdı. Anadolu'nun yedi kilisesinden biri de burada bulunuyordu. İncil'de hem Philadelphia'ya ve hem de Sardes'e ait bölümler vardı.”²¹

Alaşehir'de milletini seven, vatanını düşünen varlıklı bir kişi olan Halil Hüseyin Paşa-zâde Mustafa (Şahyar) Bey Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurmak ve gönüllülerden oluşan bir müfreze oluşturmak için, Belediye Reisi Binbaşı-zâde Galip (Alakant) Bey de Alaşehir'de bağımsız bir hükümet kurulması teklifleriyle 22 Mayıs'ta kaza kaymakamı Bezmi Nusret (Kaygusuz) Bey'e başvurmuşlardır.²² Hacı İskender'in Kahvesinde ve ardından Yıldırım Camii'nde toplantılar yapıldı.²³ Bu girişimlerin sonucunda 30 Mayıs'ta “*Alaşehir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti*” resmen kurulmuş ve Mustafa Bey tarafından millî bir müfreze meydana getirilmiştir. İşgallerin yayılması üzerine 13 Haziran'da toplanan cemiyet “*Kuvay-i Milliye Heyeti*” adını almıştır. Alaşehir Kongresi, kendisinden önce Batı Anadolu'da toplanan diğer kongrelere nazaran çok sayıda Kuvay-i Milliye merkezini bir araya getirmiş ve aldığı kararlar ile bu merkezleri örgütlediği için Batı Anadolu'da toplanmış olan kongrelerin en önemlisidir.²⁴

Manisa'nın işgali üç yıl sürdü. Bu işgal sırasında Türklere türlü işkenceler yapıldı, tutuklanıp hapse atılanlar oldu. Resmi yerlerdeki Türk bayrağı indirilip yerine Yunan bayrağı asıldı, Kadınların zorla peçeleri açılıp erkeklerin ise fesleri yırtıldı, Camilerimize haçlar asıldı, büyük çoğunluğu Müslüman olan halkımızın kutsal kitabı Kuran-ı Kerim'in sayfaları yırtıldı, yakıldı, birçok insanımız katledildi,

²¹ Enver Konukçu, *Alaşehir Kongresi:16-25 Ağustos 1919*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2000.

²² Vehbi Günay, “Alaşehir Yöresinde İşgal Günlerinin Hüzünlü Bir Türküsüne Dair Bazı Bilgiler”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S.18, (2013), s.141.

²³ Nurettin Gülmez – Meltem Önder, “Alaşehir Kongresi'nde Bir Belediye Başkanı; Ali Galib,” *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.11, (2013).

²⁴ Mustafa Albayrak, *Milli Mücadele Dönemi'nde Batı Anadolu Kongreleri*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 1998, s.39.

kadınlarımıza tecavüzler edildi.²⁵ Kahraman, önderler ve Türk halkının destansı mücadelesiyle üç yılın sonunda düşman Manisa'dan atılmıştır.

4. MİLLİ MÜCADELEDE KADIN KAHRAMANLARIMIZDAN BİRİ; GÖRDESLİ MAKBULE

Millî mücadele yıllarında Türk kadınları tıpkı erkekler gibi gerek cephe önünde gerek cephe arkasında düşmanlarla savaşmış ve kurtuluşta çok büyük emekleri geçmiştir. Bu savaş sırasında kadınlarımız gün gelmiş askeri, halkı cesaretlendirmek için konuşmalar yapmış, gün elmiş tarlalarda çalışıp askerlerimize yiyecek götürmüş, gün gelmiş askerlerimize cephane taşımış, kıyafet götürmüş, erkeksiz kalan köylerini düşman baskınlarına karşı kendileri korumuş, gün gelmiş ki silah kuşanıp erkeklerle dağa çıkmış ve düşmana baskınlar düzenlemiştir.

Şekil 1. Gönüslü Makbule (URL-5).

Yunan askeri İzmir'i işgal edip hızlı bir şekilde vatan topraklarımızda yayılmaya ve kan dökmeye başladığında kadınlarımız

²⁵ Su, age, s.142.

Türk halkını bir arada tutmak ve cesaretlendirmek adına Halide Edip Hanım, Nakiye Hanım, Münevver Saime Hanım, Naciye Faham Hanım ve birçokları meydanlarda nutuklar vermeye başlamıştı. Bu hanımlar gün geliyor pek çok erkekten daha cesur davranıyor ve mücadele için çekimser davranan erkekleri utandırarak mücadeleye teşvik ediyorlardı. Kadınlarımız bir yandan bu faaliyetlerini sürdürürken diğer yandan Çete Emir Ayşe, Kara Fatma, Tayyar Rahmiye, Binbaşı Ayşe, Nene Hatun, Nezahet Onbaşı ve daha niceleri silah kuşanıp düşmanla birebir çatışıyorlardı. Gördesli Makbule (Asker Makbule)'de (Şekil 1) silah kuşanan kahraman kadınlarımızdan birisidir.

Milli mücadele kahramanı ve şehidi Gördesli Makbule, Ali Ustalar ailesinden Abdullah Efendinin kızıdır ve 1902 yılında Manisa'nın Gördes kasabasında doğmuştur.²⁶ Savaş zamanı olduğu için ailesi erkek çocuklarının olmasını umuyorlardı fakat çocuklarının kız olması bu aile için hiçbir şey fark ettirmeyecekti. Çünkü Makbule'nin iki ağabeyini nasıl yetiştirdilerse Makbule'yi de öyle yetiştireceklerdi. Makbule 8-9 yaşlarına geldiğinde babası Abdullah Efendi ona ata binmeyi, atı tımar etmeyi ve hazırlamayı öğretmişti. 10-11 yaşına geldiğinde babasıyla her fırsatta çiftliklerine gidiyorlar ve Abdullah Efendi çiftliğe giderken yol üzerinde karşılarına çıkan vahşi hayvanları avlıyor ve avcılığı da öğretiyordu. Çiftliğe vardıklarında ise Makbule'ye atış talimleri yaptırıyor onu her şeye hazırlıklı bir genç kadın olarak yetiştiriyordu. Bunun dışında tarlada çalışıyor ve ev ahalisine yardımlar ediyordu. Makbule 12 yaşına geldiğinde babası Abdullah Efendi hakkın rahmetine kavuşmuş ve Makbule'nin bundan sonraki silah eğitimini annesi üstlenmiş böylelikle silahtan hiçbir zaman uzaklaşmamıştı. Gördesli Makbule 17-18 yaşlarına geldiğinde kasabasında düzenlenen bir düğüne gider ve o düğüne çete olarak bilinen Usturumcalı Halil Efe'de katılır. Halil Efe Gördesli Makbule'yi görür görmez tutulur.

²⁶ *Büyük Larousse Ansiklopedisi*, C.8, (1986), s.4691.

Makbule'nin de Halil Efe'ye gönülmü kaymıştır.²⁷ Bu gönülmü işi bir bakıma Halil Efe'nin mücadele kararını etkilemiştir.

Bir gün Parti Mehmet Pehlivan, Demirci Kaymakamı İbrahim Ethem Bey'in yanına gelir ve Halil Efe'nin hazırlandığını ve "buralarda durmam artık" dediğini ve onu çok kırdıklarını anlatmıştır. İbrahim Ethem Bey "Olmaz öyle şey, neye kırılmış bu kadar" diye sorduğunda Parti Mehmet Pehlivan "Beyim hükümet iki Halil'i birbirine karıştırmış. Çerkez Ethem'in yanında bir Halil daha varmış hükümet onu aramaktaymış, halka çok fena şeyler yapmış. Halil'ler karışmış hatta Halil Efe'nin Ankara'da şehit olan kardeşi Necip'in evini basmışlar Halil'i arıyoruz diye." Bunun üzerine İbrahim Ethem Bey Halil Efe'yi kararından caydırmak için derhal yanına gider. Ethem Bey Halil Efe'den kırgınlığını dinler "Kaymakam Bey, ben cahil birisiyim! Makedonya dağlarında komitacılık edip, buralara geldikten sonra vatan için çalıştım. Cihan Harbi'ne katıldım. Çerkez Ethem'in yanına gönüllü olarak katıldım. Bolu, Yozgat ve Salihli Cephelelerinde savaştım, Kütahya'da da mücadele ettim. Gediz'de savaşırken kardeşim Necip şehit düştü. Sonra Ethem isyan etti, ben ona karışmadım. O Yunan tarafına geçerken, ben topları ve mühimmatı alıp Kütahya'ya götürdüm. Ben ve ailem bu kadar memlekete hizmet etmişken, haberim bile olmayan bir işle suçlanıyorum. Ankara'da kimsesiz bıraktığım yetimler rencide ediliyor. Dul yengemin zinetlerine el konuluyor!" der. İbrahim Ethem Bey "Dostunsam dur da beni dinle! Birlikte Rumeli'yi bırakıp Anadolu'ya gelmedik mi? şimdi de Anadolu'yu bırakırsak nereye gideceğiz? Devletimiz sana bir görev veriyor ve müfreze komutanı olarak sen bunu kabul edeceksin! İlk önce vatani düşmandan kurtaracağız, sonra da gerideki ufak tefek işleri halledeceğiz!" Kardeşi Necip'in eşi ve çocukları için bir kese altın çıkartır, Halil Efe her ne kadar istemem derse de İbrahim Ethem Bey

²⁷ İbrahim Çiçek, *Gördesli Mücahide Makbule ve Silah Arkadaşları; Kadın Efe, Salihli Belediyesi Kültür Yayınları, Manisa 1998.*

dinlemez oradan bir askere keseyi verir ve gerekli adrese ulaştırmasını ister.

Ertesi gün Halil Efe'nin gideceğini duyan Makbule atına atladığı gibi Halil Efe'nin yanına gelir. *“Makbule “Duyduk ki buralardan gidecekmışsin Efe! Yoksa sen de mi Çerkez Ethem gibi Yunan'a geçiyorsun?” dedi. Halil Efe “Üstüme gelme Makbule, gelme üstüme!” dedi. Makbule “Gayri ne yapsam fayda etmez Halil Efe!” diyerek aynı hızla atını geri çevirdi, elindeki sarı yazmayı fırlattı ve ardına bakmadan uzaklaştı, gözden kayboldu, geriye uçuşan kumral saçlarıyla filintasının ışıldayan namlusu ve elindeki sarı yazma kalmıştı. Onu ufukta kayboluncaya kadar yerinden kımldamadan seyretti. Sonra, kendini topladı ve Gördes'e doğru yola koyuldu. Aradan beş gün geçti. 29 Mart 1921 sabahı, Hükümet Konağı önünde toplanan otuz atlı akıncı, kendilerine doğru gelmekte olan Parti Pehlivan ve Halil Efe'yi görünce, atlarının üstünde doğruldular, hepsinin yüzleri gülüyordu.”*²⁸ böylelikle Halil Efe şehirden ayrılma kararından tamamen vazgeçmiştir.

Halil Efe bir zamanlar Çerkez Ethem'in yanında çalışmış fakat Çerkez Ethem'in Yunanlılar safına geçmesi ile birlikte Parti Mehmet Pehlivan ile birlikte Çerkez Ethem'in yanından ayrılmış ve birlikte İbrahim Ethem Bey'in yanına gelmişlerdir. Bu sebeple Halil Efe'ye çeteci gözüyle bakılıyordu.

Makbule'yi istemeye gittiklerinde ağabeyleri başlangıçta, bir düşünelim büyüklerimize danışalım cevabını vermişler, ikinci kez gittiklerinde ise bir çeteciye kız vermeyeceklerini söylemişler, daha sonra ağabeyleri büyükler ile tekrar konuştuğunda *“Bunlar çetecidir, siz kızı vermezseniz bile iki gün sonra gelir kaçırlar en güzeli onları evlendirmektir.”* derler. Bunun üzerine ağabeyleri Halil Efe'ye akşam yemeğe beklediklerini haber ederler. 1921 yılı Temmuz sonunda düğünlerini yaparlar. Daha evliliklerinin ikinci ayındayken köylere

²⁸ Ali Aksakal, *Salihli Hikâyeleri-Salihli*, Sanayi ve Ticaret Odası, Manisa 2008.

Yunan baskınlarını haber alan Halil Efe arkadaşları yollarda düşmanla savaşırken evde durmayı kendisine yediremez ve bir akşam vakti Makbule'ye durumu söyleyip evden çıkar. Makbule ise gizlice Halil Efe'yi takip eder.²⁹ Başka bir kaynağa göre ise İbrahim Ethem Bey Halil Efe'ye ihtiyaç olduğunu söylemek için gelir. Bu sırada Makbule'de İbrahim Ethem Bey'den izin alarak birliğe katılır.³⁰ Gördesli Makbule gerek kıyafetleri gerek yanından asla ayırmadığı hançeri ve silahları ile gerekse ruhu ile artık tam bir çetecidir.³¹ Gördesli Makbule çetecilere de kendisini kanıtlamıştı. Gözü pek ve çevik bir Türk kadınıydı. Attığı hiçbir kurşunu boşa harcamıyordu.

Halil Efe karısını çok sevdiği ve zarar görmesinden korktuğu için her daim çeteden ayrılıp eve dönmesini söylüyordu. Bazen çetede kadın olmasının uğursuzluk getireceğini söylüyor, bazen bir kadının yaşadıkları koşullarda yaşayamayacağını söylüyor bazense kendilerine yük olacağını söyleyerek tekrar eve yollamaya çalıştıysa da nafilaydı, hiçbir şekilde Makbule ikna olmuyor. Siz nereye giderseniz ben de oraya giderim bu vatan sizin olduğu kadar kadınların da ben de ülkemi müdafaa ediyorum. Siz nerede ölürseniz ben de orada ölürüm diyerek çeteden ayrılmayı kesin bir suretle reddediyordu. Makbule'nin sağlam bir silahı ve atı yoktu.

Bir gün tek başına düşman hareketlerini izledi. Düşman uykuya daldığı sırada nöbetçiyi sessizce öldürerek düşmanın bir atını ve biraz cephaneliğini aldı. Dönerken İbrahim Ethem Bey ve diğer çete üyeleri Gördesli Makbule'ye hem hayranlık hem de şaşkınlık içerisinde bakakaldılar.³² Fakat başka bir kaynağa göre İbrahim Ethem Bey bir baskın düzenlediğinde mertçe düşmanla savaşan Makbule'ye bir at hediye etmiştir.³³ Makbule ve çete kar kış dememişler, yatacak rahat bir yer aramamış nereyi bulurlarsa orada yatmış, bazen günlerce aç, susuz

²⁹ Çiçek, age, s.137.

³⁰ Zeki Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı Kadınları*, Bursa; Nilüfer Belediyesi Yayınları, Bursa 2009, s.76.

³¹ Bknz. Şekil.1.

³² Çiçek, age, s.140.

³³ Sarıhan, age.

kalmışlar, yiyecek bulduklarında düşman yerimizi öğrenmesin tedbiriyle hareket edip ateş yakamamış ya da yiyecekleri pişmeden söndürmüş yiyeceklerini yarı pişmiş, yarı çiğ yemişlerdir.

Halil Efe iki tavuk bulup getirdiğinde gece biraz ateş yakmış, ateşi gizlemek için ateşin çevresine karartı yapmışlar daha sonra ateşi bir an evvel söndürmüşler ve tavukları yemeye başlamışlardır. Sabah uyanıp baktıklarında tavukların kemiklerinin hala kanlı olduğunu görmüşlerdir. Çete 20 Mayıs 1921’de Yunan askerlerinin 2000 kişilik bir kuvvetle Gördes’e yaklaştığını duymuştu. Bunun üzerine çete Gördes’e gelmiş fakat geç kalınmıştı. Kasaba yakılmış harap edilmiş, köydeki insanlar öldürülmüş. Kimisinin cesetleri yanmış, kimi yanarak ölmüştü. Kimisinin başı rastgele bir yere atılmıştı. Çete kasabaya geldiğinde ne yapacağını bilemeyerek birçoğu kasabanın halini görüp ağlamaya başlar, düşman ararlar fakat bulamazlar. Birkaç köyün daha bu durumda olduğunu haber alırlar. Bunun üzerine öfkeleri iyice kabarır ve düşman kuvvetlerini aramak üzere yola düşerler. Düşmanla karşılaştıklarında onlara büyük zayıat verirler. Osman çavuşu da bu çatışmada şehit verirler.³⁴

16 Mart 1922 yılında Çete Kocayayla köyü civarında Yağcıbedir aşiretinin çadırına gelmişti. Çete için birkaç çadır hazırlandı. Bir süre burada kaldılar. Düşmana yaptıkları birçok baskın ve her daim yollarda olmanın verdiği yorgunluğu biraz olsun atacak, güç toplayacak aynı zamanda hayvanlarını dinlendireceklerdi.

Yunan askerleri Kocayayla köyüne gelip Yağcıbedir aşiretinden bir kişiyi öldürdükten sonra aşiretten birisi çetenin yerini düşman askerlerine söylemişti. Çete gece uyuduğu sırada düşman askeri çeteyi abluka altına aldı. Silah sesleri ile uyanan çete düşman askeri ile çatışmaya başlamıştı fakat hazırlıksız yakalanan çetenin her biri bir yana dağılmaya başladı. Makbule son anına kadar düşmanla savaştı. Ateş ortasında kalan Gördesli Makbule düşman kurşunuyla oracıkta

³⁴ Çiçek, age, s.149.

şehitlik makamına yükseldi.³⁵ Başka bir kaynağa göre Gördesli Makbule düşman askeri tarafından şehit edilmemişti. İbrahim Ethem Bey Kürt Ali lakaplı Ali Yıldırım'a bir sır vereceğini söylemiştir. *"Makbule'yi on, on beş kadar düşman askeri takip ediyordu, onu ellerine geçirecekleri açıktı. Düşman eline bir geçseydi onu direkt öldürmeyecek hakkımızda bilgi isteyecekler bunun için ona ne eziyetler yapacaklardı kim bilir, tacizlerde bulunacaklardı. Bu sebeple o kurşunu uzaktan biz ateşledik."* demiştir.³⁶ Halil Efe'de Makbule'den iki ay sonra 17 Mayıs 1922 yılında Selendi'de bir çatışma sırasında şehitlik mertebesine yükselmiştir.³⁷ Bugün Halil Efe ve Gördesli Makbule'nin heykelleri Gördes belediye alanında bulunmaktadır (Şekil 2).³⁸

Şekil 2. Gördesli Makbule ve Eşi Usturumcalı Halil Efe Heykeli,
Gördes Belediyesi Alanı (URL-6).

³⁵ Sarıhan, age.

³⁶ Çiçek, age, s.153.

³⁷ Sarıhan, age.

³⁸ Bknz. Şekil.2.

5. SONUÇ

Ege bölgesinin Yunan askerleri tarafından işgali 15 Mayıs 1919 günü İzmir'e girmeleriyle başlamış ve bu işgal çok kısa bir sürede geniş alanlara yayılmıştır. İzmir'in işgalinden 10 gün sonra 25 Mayıs 1919'da Yunan askerleri Manisa vilayetimize hiçbir direnişle karşılaşmadan girmiştir. Yunan askerlerine bir direniş gösterilmemesinin en büyük sebebi o zamanki hükümet ve Manisa Mutasarrıfı Hüsnü Bey'in işgale karşı gafil bir tutum içinde olmasıdır. Yunan askerleri Manisa'ya ilk geldiklerinde bir direnişle karşılaşmalar da daha sonra halk silahlanmış, müdafaa için çeşitli cemiyetler kurmuş ve kahramanca savaşmıştır. Kadınlarımız da bu savaş sırasında gerek cephe önünde savaşmış gerekse cephe gerisinde askerlerimiz için yiyecek, giyecek cephanelik taşımış, memleketi uğruna canını ortaya koymuştur.

Manisa'da cephe önünde savaşan kadınlarımızdan birisi de Gördesli Makbule'dir. Küçüklüğünden beri ailesi onu bir savaşçı olarak yetiştirmiş, ata binmesini, tımar etmesini ve atıcılığı daha küçük yaşta öğrenmiştir. Küçüklüğünden beri savaş ortamında büyüyen Makbule, kahramanlık türküleriyle büyümüş, sevdiklerini savaşlarda kaybetmiş, kalbinde düşmana öfke, büyük bir cesaret ve vatan sevgisi oluşmuştur.

Manisa'nın işgalinden sonra hükümetin olaya sessiz kalmasının ardından halk kendi çetelerini kurmuştu. Gördesli Makbule'nin sevdiği adam ise bu çeteden Usturumcalı Halil Efe'ydi. İkisi birbirine bir düğün sırasında âşık olmuş, evlenmiş ve evliliklerinin ikinci ayında arkadaşlarının zor durumda olduğu haberini alarak Halil Efe çeteye tekrar dönme kararı almıştır.

Bu olay farklı kaynaklarda çeşitli şekilde anlatılmaktadır. Bir kaynağa göre Halil Efe evden çıkarken eşi Makbule onu gizlice takip etmiş ve çeteye katılmıştır. Başka bir kaynakta ise İbrahim Ethem Bey, Halil Efe'yi almaya gelmiş bu sırada Makbule, İbrahim Ethem Bey'den izin alarak çeteye katıldığı şeklinde rivayet olmuştur.

Gördesli Makbule'nin çeteye hangi şekilde katıldığının ayrıntısından ziyade onun çete içerisinde çok faydalı oluşu, çetedeki

birçok erkekten cesurca davranışı öne çıkmaktadır. O, gün gelmiş “*ben kadın halimle...*” sözlerini kullanarak korkaklık edenleri küçümsemiş ve cesaret vermiş, gün gelmiş en ön saflarda vuruşmaktan geri durmamıştır. Düşmanlara baskınlar düzenlemiş, cephaneliklerine el koymuş, gün gelmiş çetenin anası olmuş, yemek yapmış, soğukta barınaksız yatmış, günlerce aç susuz kalmış, hiçbir durumda pes etmemiş “*Vatana canım feda, siz nereye giderseniz oraya giderim, siz nerede ölürseniz ben de orada ölürüm.*” demiştir.

Gördesli Makbule’nin hayatının çeşitli kesitleri ile ilgili farklı rivayetler vardır. Bunlardan biri “*Makbule’nin atı*” olayındadır. Bir kaynağa göre Makbule çeteye katıldığında sağlam bir silahı ve atı yoktur. Bu sebeple Makbule at bulmak amacıyla gündüz düşman askerlerini izlemiş gece ise tek başına düşman askerleri uykuya daldığı sırada nöbetçiyi öldürerek bir at ve biraz cephane ile çeteye dönmüştür. Bir başka kaynağa göre ise çetenin düşmana baskın düzenlediği sırada Makbule’nin yiğitçe savaştığını gören İbrahim Ethem Bey ona bir at hediye etmiştir. Hangi rivayet doğru olursa olsun Gördesli Makbule düşmanla cesurca savaşmıştır.

Bir başka farklı rivayet ise Gördesli Makbule’nin ölümüyle ilgilidir. Bir rivayete göre Makbule düşmanın baskınına uğradığı sırada düşman kurşunuyla şehit edilmiş, bir başka rivayete göre aynı baskında on, on beş düşman askerinin Makbule’yi yakalamak üzere olduğunu gören İbrahim Ethem Bey tarafından öldürülmüştür. İbrahim Ethem Bey’in Makbule’yi öldürme sebebi olarak, eğer Makbule düşmanın eline geçseydi çete hakkında gizli bilgiler de düşmanın eline geçecek ve o bilgileri almak uğruna Makbule’ye çeşitli işkenceler ve tecavüzlerde bulunacaklardı. Yine hangi rivayet doğru olursa olsun Gördesli Makbule düşmanla cesurca savaşırken vatani uğruna can vermiştir. Gördesli Makbule Türk kadınının özgürlüğüne, bağımsızlığına olan inancının, vatan sevgisinin, cesaretinin ve inancının en güzel örneklerinden birisi olmuştur.

Öneriler

İlköğretim, ortaöğretim veya yükseköğretimde okutulan Atatürk ilkeleri ve inkılâp tarihi, tarih gibi ders müfredatlarında bireylere kazandırılmak istenen Türk milletinin özgürlük, bağımsızlık, vatanseverlik, millî birlik ve beraberlik anlayışı ile her türlü zorluğun üstesinden gelebileceği düşüncesi Gördesli Makbule'nin hayatından anekdotlarla kazandırılabilir.

Çeşitli yerlerde özellikle sırf kadın olduğu için haksızlığa uğramış, kendine olan güveni yok edilmiş kadınların olduğu kuruluşlarda, kadınlarımızın kahramanlık hikâyeleri anlatılarak kadınların neler başarabildiğinin kanıtı olarak değerlendirilip, kadınlarımızın kendine olan güvenini yükseltmek amacıyla kullanılabilir.

Mücadele döneminde vatan sevgisi ve kahramanlıklarda kadınlarımız erkekler kadar eşitken Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları incelendiğinde kahraman kadınlarımızın işleniş oranı erkek kahramanlarımızdan daha düşüktür, kitaplarda bu oran birbirine olabildiğince yakınlaştırılmalıdır.³⁹

Diğer vilayetlerdeki kahraman Türk kadınları ile ilgili çalışmalar yapılabilir ve çalışmayı yapan yazarlar bir araya gelerek bu çalışmalarını derleyebilir.

Türk kadınının milli mücadele dönemindeki askeri katkıları yanında siyasi ve sosyal katkılarını da içeren çalışmalar yapılabilir.⁴⁰

³⁹ Uğur Çakır, 2016, yaptığı çalışmasında bu sonuca ulaşmış ve öneri olarak çalışmamıza eklenmiştir. Uğur Çakır, "Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı Görsellerinin Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi", *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, S.1, (2016), s10.

⁴⁰ Cemile Şahin – Mustafa Şahin'in çalışmasında bu sonuca ulaşmış ve öneri olarak çalışmamıza eklenmiştir. Cemile Şahin - Mustafa Şahin, "Osmanlı Son Dönemi İle Milli Mücadele Yıllarında Türk Kadınının Sosyal, Siyasî ve Askerî Faaliyetleri", *NEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.2, (2013), s.53-72.

Kaynaklar

- Aksakal, A. (2008). *Salihli Hikâyeleri*. Manisa: Salihli Sanayi ve Ticaret Odası Yayınları.
- Albayrak, M. (1998). *Milli Mücadele Dönemi'nde Batı Anadolu Kongreleri*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını.
- Bayar, C. (1997). *Ben De Yazdım Milli Mücadele'ye Giriş*. İstanbul: Sabah Kitapçılık ve Ticaret.
- Büyük Larousse Ansiklopedisi. (1986). C.8, s.4691.
- Çakır, U. (2016). Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı Görsellerinin Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 3-13.
- Çelebi, M. (1993). Milli Mücadelede İtalyan İşgalleri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 9, s.26.
- Çiçek, İ. (1998). *Gördesli Mücadele Makbule ve Silah Arkadaşları; Kadın Efe*. Manisa: Salihli Belediyesi Kültür Yayınları.
- Gülmez, N. & Önder, M. Alaşehir Kongresi'nde Bir Belediye Başkanı; Ali Galib. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3), s.25-26.
- Günay, V. (2013). Alaşehir Yöresinde İşgal Günlerinin Hüzünlü Bir Türküsüne Dair Bazı Bilgiler, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 18, s.141.
- Konukçu, E. (2000). *Alaşehir Kongresi: 16-25 Ağustos 1919*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Köklü, H. (1998). Nusret, *Manisa; İşgalden Kurtuluşu*, Ankara: Akademi Yayınları.
- Onay, A, T. (2007). *Milli Mücadele Yazıları*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sarıhan, Z. (2009). *Kurtuluş Savaşı Kadınları*, Bursa: Nilüfer Belediyesi Yayınları.
- Semiz, Y. (1994). Mondros Mütarekesi'nden Sonra Karadeniz 'de Umumi Vaziyet ve Atatürk'ün Samsun'a Çıkış. *Ata Dergisi*, 6, s57.
- Su, M. K. (1982). *Manisa ve Yöresinde İşgal Acıları*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Şahin, C. & Mustafa Ş. (2013). Osmanlı Son Dönemi İle Milli Mücadele Yıllarında Türk Kadınının Sosyal, Siyasî ve Askerî Faaliyetleri. *NEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, s.53-72.
- Taner, Vehbi, "Kazım Özalp (1882-1968)." *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, S.31, (2010).
- Türkmen, Z. (2002). İstanbul'un İşgali ve İşgal Dönemindeki Uygulamalar. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. 18(53), s. 322.
- Walder, D. (1971). *Çanakkale Olayı*, İstanbul: Örgün Yayınları.
- Yalçın, E. S. (2008) *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*, Ankara: Berikan Yayın.

Gazeteler ve İnternet Kaynakları

- URL-1 <http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/izmir-in-ısgali-15-mayis-1919-392> (E.T. 15.08.2016)

- URL-2 AYIŞIĞI, Metin, Milli M¼cadelede Manisa,
<http://w3.balikesir.edu.tr/~metinayisigi/manisa.htm> (E.T.
21.09.2016)
- URL-3 [http://www.manisagunebakis.com/index.php?pages=yazarg
&yazarid=2&yaziid=59](http://www.manisagunebakis.com/index.php?pages=yazarg&yazarid=2&yaziid=59) (E.T. 04.12.2016)
- URL-4 G¼NSAY, M. Turhan, Miralay Bekir Sami Bey,
[http://www.yenidenergenekon.com/57-miralay-bekir-sami-bey-
gunsav](http://www.yenidenergenekon.com/57-miralay-bekir-sami-bey-gunsav) (E.T. 02.01.2017)
- URL-5 <http://www.kozanbilgi.net/gordesli-makbule.html> (E.T.
24.01.2017)
- URL-6 <http://www.kaveci.net/cokertme-turkusu-hikayesi> (E.T.
25.01.2017)